

Каплина О. В.,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
завідувач кафедри кримінального процесу
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

В статті проведено системний аналіз норм, що регламентують процесуальний порядок провадження слідчих (розшукових) дій. Розроблено науково-практичні рекомендації щодо законного застосування положень, що регламентують процесуальний порядок провадження слідчих (розшукових) дій, які викликають питання у практичних працівників.

Ключові слова: слідчі (розшукові) дії, кримінальне провадження, досудове розслідування; слідчий; прокурор.

В статті проведено системний аналіз норм, регламентуючих процесуальний порядок производства следственных (розыскных) действий. Разработаны научно-практические рекомендации относительно законного применения положений, регламентирующих процессуальный порядок производства следственных (розыскных) действий, которые вызывают вопросы у практических работников.

Ключевые слова: следователи (розыскные) действия, уголовное производство, досудебное расследование; следователь; прокурор.

З моменту прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України (далі — КПК) пройшло вже майже два роки. Поступово починає формуватися практика його застосування, напрацьовуються доктринальні положення, виявляються прогалини правового регулювання.

КПК встанови жорсткі вимоги до допустимості доказів, відповідно до яких будь-який доказ, отриманий із порушенням порядку, передбаченого КПК (ст. 86 КПК), а також внаслідок істотного порушення прав і свобод людини (ст. 87

КПК), визнається недопустимим та не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення. Отже при провадженні слідчих дій, які є основним способом збирання доказів у кримінальному провадженні (ст. 93 КПК), значно підвищуються вимоги законності їх проведення, дотримання прав та законних інтересів не тільки осіб, які приймають у них участь але й тих, права та законні інтереси яких можуть бути обмежені або порушені під час їх проведення.

Процесуальні особливості провадження слідчих дій, питання вдосконалення нормативного регулювання їх проведення, проблеми забезпечення конституційних прав осіб, що приймають участь у проведенні слідчих дій постійно перебували у центрі уваги правозастосовників та вчених. До цих проблем, зокрема, зверталися в своїх роботах відомі вітчизняні та зарубіжні процесуалісти та криміналісти Ю. П. Аленін, О. Я. Баєв, Р. С. Белкін, В. П. Бож'єв, М. І. Єнікеєва, К. Б. Калиновський, В. О. Коновалова, М. А. Погорєцький, М. І. Порубов, О. Р. Рагінов, О. В. Смирнов, О. Б. Соловйов, С. М. Стахівський, С. А. Шейфер, В. Ю. Шепітько, М. Є. Шумило та інші.

Разом з тим прийняття нового КПК поставило перед наукою кримінального процесу нові завдання, що полягають у створенні теоретичної моделі процесуального порядку проведення слідчих (розшукових) дій відповідно до нових концептуальних підходів та завдань кримінального провадження, тлумаченні оцінних понять, наданні рекомендацій практичного характеру щодо переборення прогалин правового регулювання, пропозицій щодо внесення змін та доповнень до КПК, обумовлених потребами правозастосовної практики.

Метою статті є системний аналіз норм, що регламентують процесуальний порядок провадження слідчих (розшукових) дій, розробка науково-практичних рекомендацій щодо законного застосування тих їх положень, що викликають питання у практичних працівників, є складними для тлумачення, містять оцінні поняття та потребують свого наукового обґрунтування.

Кримінальний процесуальний порядок провадження слідчих (розшукових) дій врегульовано главою 20 КПК. Правозастосовники справедливо звертають увагу на нерівномірність нормативного врегулювання провадження окремих слідчих дій. Зокрема, унормуванню пред'явлення для впізнання присвячено п'ять статей КПК (228–232). Причому

у ст. 231 КПК окремо зазначається порядок фіксування проведення пред'явлення для впізнання. Проте аналогічних статей, які б передбачали складання протоколу інших слідчих дій у законі не міститься. Звичайно, ідеальної симетрії постатейного законодавчого врегулювання порядку провадження слідчих дій законодавцю забезпечити дуже складно, в більшості випадків неможливо та й взагалі непотрібно. Разом з тим уявляється, що алгоритм (логіко-правову схему) нормативної побудови статей, що врегульовують провадження слідчих дій все ж можна побудувати. Складовими такої схеми можуть бути: визначення; мета слідчої дії, фактичні та юридичні підстави її проведення; місце проведення (якщо це необхідно); процесуальний порядок проведення; способи фіксації.

Також слід підкреслити, що новий КПК характеризується необхідністю вміння правозастосовниками системно тлумачити та застосовувати норми умовно загальної та особливої частин. Саме тому можна припустити, що законодавець виходив з того, що не потрібно дублювання статей глави 5 «Фіксування кримінального провадження» у главі 20 «Слідчі (розшукові) дії». Проте, він не є послідовним у своїх підходах. На це вказує ст. 231 КПК «Протокол пред'явлення для впізнання», оскільки це єдина стаття, що окремо регулює вимоги до складання та змісту відповідного протоколу. Саме ця непослідовність законодавця й призводить до запитань з боку правозастосовників, оскільки складається враження прогальності законодавчого регулювання фіксації інших слідчих дій.

У КПК окрема 223 стаття присвячена загальним вимогам, що висуваються до всіх слідчих (розшукових) дій. Положення цієї статті підлягають застосуванню при проведенні кожної окремої слідчої дії, але з урахуванням її особливостей та процесуального порядку, передбаченого окремими статтями, що присвячені безпосередньому врегулю-

ванню процедури проведення кожної конкретної слідчої дії.

Ознайомлення зі статтею 223 КПК дає змогу зробити висновок, що вона містить багато нового для уявлення правозастосовників. Новою є сама назва слідчих дій, які в КПК іменуються не традиційно «слідчими», але й «розшуковими». Проте, можна констатувати, що визначення поняття цих дій є традиційним для науки кримінального процесу. Відповідно до закону «слідчі (розшукові) дії – це регламентовані кримінальним процесуальним законом процесуальні дії, що спрямовані на отримання (збирання) або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні».

Значення слідчих дій полягає в тому, що вони є основним способом збирання та перевірки доказів і звідси – основним засобом всебічного, повного та неупередженого дослідження всіх обставин кримінального провадження, досягнення його завдань. Безпосередньо на збирання доказів спрямовані допит, огляд, обшук, залучення експерта та проведення експертизи. На перевірку вже отриманих доказів спрямовані слідчий експеримент, пред'явлення для впізнання, освідчування, такий різновид допиту, як одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб.

Закон передбачає проведення таких слідчих дій: 1) допит, в тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб (статті 224–226 КПК), допит у режимі відеоконференції (ст. 232 КПК); 2) пред'явлення для впізнання: особи (ст. 228), речей (ст. 229 КПК), трупа (230 КПК); 3) обшук (статті 233–236 КПК); 4) огляд: місця події, місцевості, приміщень, житла чи іншого володіння особи, речей та документів (статті 214, 237 КПК), трупа (ст. 238 КПК), трупа, пов'язаний з ексгумацією (ст. 239 КПК); місця вчинення кримінального правопорушення (п. 2 ч. 2 ст. 520 КПК); 5) слідчий експеримент (ст. 240 КПК); 6) освідчування особи (ст. 241 КПК); 7) залучення ек-

перта та проведення експертизи (статті 242–243 КПК).

Які з цих слідчих дій і в якій послідовності будуть проведені, залежатиме від конкретних обставин кримінального провадження, внутрішнього переконання слідчого чи прокурора, заявлених стороною захисту чи потерпілим клопотань.

Частина 2 ст. 223 КПК передбачає, що слідча дія повинна проводитися тільки за наявності для того законних підстав. Закон відносить до таких підстав наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення мети слідчої дії.

Зі статті кримінального процесуального закону випливає, що для проведення слідчої дії необхідними, перш за все, є фактичні складові – «наявність достатніх відомостей» та «можливість досягнення мети» слідчої дії. Проте, не вказується, яка саме сукупність відомостей може бути визнана достатньою для проведення слідчої (розшукової) дії. Передусім законодавець у конструкції ч. 2 статті 223 КПК вживає словосполучення в множині – «є наявність достатніх відомостей», а значить мова повинна йти не про одиничні повідомлення, відомості, докази, а про їх сукупність.

Також визначення достатності відомостей для проведення слідчої дії пов'язано з їх оцінкою з точки зору достатності та залежить від внутрішнього переконання слідчого чи прокурора. Отже, достатньою уявляється певна сукупність відомостей, яка при її оцінці приводить слідчого чи прокурора до єдиного висновку – про необхідність проведення слідчої дії, під час якої буде досягнута її мета як ідеальна модель того результату, якого намагається досягти слідчий чи прокурор. Звичайно, не може вимагати від слідчого отримання таких підстав для проведення слідчої дії, які з вірогідністю будуть встановлювати можливість досягнення її мети, достатнім є високий ступінь ймовірності.

Відомості, що вказують на можливість досягнення мети слідчої дії, можуть бути отримані в ході проведення

інших слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, у ході проведення оперативно-розшукових заходів до внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань, ревізій та перевірок, при проведенні інших процесуальних дій, передбачених КПК. Мета слідчої дії вказується у конкретних статтях, які врегульовують процесуальний порядок її проведення.

Якщо клопотання про необхідність проведення слідчої дії заявляє сторона захисту або потерпілий, мету проведення слідчої дії повинні вказати саме вони.

Важливою гарантією для осіб, права та законні інтереси яких можуть бути обмежені або порушені під час проведення слідчої (розшукової) дії, є їх присутність під час проведення такої дії. З цією метою закон (ч. 3 ст. 223 КПК) покладає на слідчого, прокурора обов'язок вжиття належних заходів для забезпечення їх присутності під час проведення слідчої (розшукової) дії. До таких заходів можна віднести, наприклад, виклик слідчим чи прокурором особи, права та законні інтереси якої можуть бути обмежені або порушені під час проведення слідчої (розшукової) дії, для участі в цій дії, її інформування про місце та час проведення, сприяння у прибутті на місце проведення слідчої дії тощо.

Закон також вимагає щоб перед проведенням слідчої (розшукової) дії особам, які беруть у ній участь, відповідно до їх процесуального статусу та ролі у слідчій дії, були роз'яснені права і обов'язки, передбачені КПК, процесуальний порядок проведення слідчої дії, а також вказано на відповідальність, встановлену законом. Необхідно звернути увагу на те, що слідчий зобов'язаний роз'яснити не права та обов'язки, що впливають із загального процесуального статусу конкретного учасника слідчої дії, а ті права та обов'язки, що обумовлюються процесуальним статусом, але пов'язані із участю у проведенні слідчої дії.

Відповідно до КПК сторона захисту має право збирати докази в тому числі

шляхом ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій (ч. 3 ст. 93 КПК). Якщо слідча (розшукова) дія, здійснюється за клопотанням сторони захисту, потерпілого, закон також передбачає обов'язкову участь у її проведенні особи, яка ініціювала слідчу дію, та (або) її захисника чи представника (ч. 6. ст. 223 КПК).

При задоволенні клопотання про проведення слідчої (розшукової) дії, а також наявності до того фактичних та юридичних підстав слідчий чи прокурор зобов'язані здійснити виклик особи, яка ініціювала її проведення. Здійснення виклику відбувається у порядку ст. 135 КПК. Якщо особа відмовляється брати участь у слідчій дії, вона повинна письмово чи в інший спосіб повідомити про це слідчого чи прокурора.

Крім того, слідча дія також може бути проведена без участі особи, яка її ініціювала, та (або) її захисника чи представника в тому випадку, коли через специфіку слідчої (розшукової) дії це неможливо. До таких випадків, зокрема, можна віднести, проведення освідування, яке супроводжується оголенням освідуваної особи, і повинно здійснюватися особами тієї ж статі, що і особа, яка підлягає освідуванню (ч. 2 ст. 241 КПК), застосування заходів безпеки щодо осіб, що приймають участь у слідчій дії, необхідність збереження державної таємниці тощо.

Кримінальний процесуальний закон не містить чітких вказівок відносно часу провадження слідчих (розшукових) дій, оскільки це залежить від внутрішнього переконання слідчого чи прокурора та слідчої тактики. Закон містить тільки одну заборону щодо часу їх проведення – не допускається проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час з 22 до 6 години, за винятком невідкладних випадків.

Під невідкладними випадками традиційно розуміється ситуація, коли затримка в проведенні слідчої дії може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного.

Неможливість відкласти проведення слідчої (розшукової) дії до закінчення нічного часу визначається слідчим у кожному випадку окремо залежно від обставин кримінального провадження. Обґрунтування проведення слідчої (розшукової) дії у нічний час обов'язково повинно бути зазначене у протоколі відповідної слідчої дії.

Особливо слід звернути увагу на довготривалі слідчі дії під час проведення яких слідчі допускають помилки. Наприклад, під час проведення обшуку на крупному підприємстві, слідчий з настанням нічного часу оголосив перерву, про що зазначив в протоколі та запропонував всім присутнім прибути у дев'ятій ранку для продовження обшуку. Наступного дня охорона не пропустила слідчого на територію підприємства, посилаючись на ч. 1 ст. ст. 235 КПК, де зокрема, зазначено, що ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи з підстав, зазначених у клопотання прокурора, слідчого, надає право проникнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз. Слідчий був змушений знову звертатися до слідчого судді та отримувати нову ухвалу на проведення обшуку.

З одного боку, слідчий виконав вимоги закону, який забороняє проведення слідчих дій у нічний час (ч. 4 ст. 223 КПК). Дотриманню прав особи у якій провадиться обшук сприяє й імперативна законодавча побудова ст. 235 КПК, яка дозволяє проникнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз. Уявляється, що коли в КПК йде мова про право проникнути до житла чи іншого володіння особи лише один раз, слід розуміти це законодавче положення як право увійти у приміщення для проведення первинної основної слідчої дії у повному обсязі. Для проведення повторного чи додаткового обшуку слід отримати нову ухвалу слідчого судді. Отже з формальної точки зору слідчий, який робить перерву у перебігу проведення слідчої дії з настанням нічного

часу, зазначаючи це в протоколі, не порушує закон, а наступного дня він продовжує ту ж саму слідчу дію, а не починає нову.

З іншого боку, як відомо, обшук відноситься до слідчих дій, при проведенні яких раптовість та невідкладність є умовами успішного досягнення результату. Тому, якщо робити довготривалу перерву під час проведення слідчої дії, можна з зрозумілих причин не отримати бажаного результату та не досягти мети слідчої дії. Тим більш закон надає слідчому право проводити слідчу дію у нічний час, якщо затримка в її проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення (ч. 4 ст. 223 КПК). В нашому випадку слідчий повинен був ретельно підготуватися до проведення слідчої дії, скласти план, продумати тактичні прийоми проведення обшуку, що може значно скоротити час тривалості слідчої дії. Також у випадках, якщо ошукати необхідно велику територію, доцільно залучення додаткових співробітників, створення слідчої групи.

Відповідно до ч. 7 ст. 223 КПК при проведенні слідчих дій передбачається залучення понятих. Відомо, що понятий – це незаінтересована у результатах кримінального провадження особа, запрошена слідчим чи прокурором для посвідчення факту провадження слідчої дії, її ходу та результатів. Участь понятих є гарантією правильного безпосереднього сприйняття при провадженні слідчих дій, обставин та фактів, що мають значення для кримінального провадження, їх належного фіксування у процесуальних документах.

Мета участі понятих у проведенні слідчих дій – посвідчення факту провадження слідчої дії, її ходу та результатів.

Під «незаінтересованістю» понятого слід розуміти відсутність його власного процесуального інтересу у кримінальному провадженні. Наявність такого інтересу є підставою для відмови у його залученні як понятого. Крім

того законом встановлюється перелік осіб, які також не можуть бути залучені як поняті. Це потерпілий, родичі підозрюваного, обвинуваченого і потерпілого, працівники правоохоронних органів (абз. 3 ч. 7 ст. 223 КПК). Крім того, можна запропонувати не запрошувати як понятих родичів слідчого, прокурора які ведуть кримінальне провадження, осіб, які не досягли вісімнадцятирічного віку; недієздатних; учасників кримінального провадження; осіб, які перебувають у стані алкогольного сп'яніння; осіб, які мають фізичні або психічні недоліки, що перешкоджають сприйняттю змісту, ходу і результатів слідчої дії, перешкоджають робити заяви і зауваження, приносити скарги на дії слідчого: сліпих або таких, що мають низький зір, глухих, німих; осіб, що мають громадянство інших держав або проживають на значному віддаленні від місця проведення досудового розслідування.

Також закон забороняє залучати як понятих працівників правоохоронних органів. Теорія права не надає нам безспірного визначення поняття «правоохоронний орган», яке б задовольняло вимогам науки та практики. На законодавчому рівні це поняття визначено, як відомо, у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів». Відповідно цьому закону до зазначених органів відносяться органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, митні органи, органи охорони державного кордону, органи державної податкової служби, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державної контрольно-ревізійної служби, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції (ч. 1 ст. 2). Отже можна констатувати доволі широке розуміння поняття «правоохоронний орган». Доречі, в адміністративному праві виокремлюється

від 15-ти до 80-ти органів, які можна віднести до правоохоронних.

Уявляється, що при тлумаченні ч. 7 статті 223 КПК доцільно виходити із того, що понятими не можуть бути співробітники органів охорони правопорядку, тобто тих органів у яких правоохоронна функція є головною у їх діяльності. Це, зокрема, органи прокуратури, служби безпеки, внутрішніх справ, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового та митного законодавства, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Державної пенітенціарної служби України, Державної прикордонної служби України.

Крім того, на наш погляд, як понятих не слід залучати не тільки осіб, які законом наділені владними повноваженнями щодо початку досудового розслідування, проведення слідчих дій, здійснення нагляду у формі процесуального керівництва тощо, але й оперативних співробітників, співробітників міліції громадської безпеки, державної автомобільної інспекції, міліції охорони, судової міліції, співробітників спецпідрозділів, водіїв автомобілів, що належать зазначеним органам охорони правопорядку тощо. На корпоративну або іншу службову заінтересованість у результатах кримінального провадження таких осіб може вказати сторона захисту, що потягне визнання отриманих за їх участю доказів недопустимими.

Також слід нагадати слідчим, що з їх поля зору іноді зникає ще один випадок залучення понятих. Зокрема, відповідно до ч. 6 ст. 104 КПК якщо особа, яка брала участь у проведенні процесуальної дії, відмовилася підписати протокол, про це повинно бути в ньому зазначено. Причому, такій особі повинно бути надано право дати письмові пояснення щодо причин відмови від підписання, які заносяться до протоколу. Факт відмови особи від підписання протоколу, а також факт надання письмових пояснень особі щодо причин такої відмови засвідчується підписом її захисника (законного

представника), а у разі його відсутності – понятих.

Хочеться також звернути увагу на проблеми тлумачення та застосування окремих положень, що містяться у статтях КПК. Зокрема, відповідно до ч. 1 ст. 224 КПК кожний свідок допитується окремо, без присутності інших свідків. Виникає питання про те, чи є така вимога імперативною щодо проведення допиту свідка та чи означає це твердження законодавця те, що інші особи, зокрема, потерпілий, підозрюваний, експерт, поняті можуть допитуватися й у присутності інших осіб. Здається, що за аналогією зазначене положення статті 224 КПК слід розповсюджувати й на процедуру допиту інших осіб.

Також буквально тлумачення ч. 9 ст. 224 КПК дає підстави стверджувати, що одночасний допит для з'ясування причин розбіжностей у показаннях може бути проведений між двома чи більшою кількістю раніше допитаних осіб. Таким шляхом, виходячи саме із зазначеної побудови нормативного припису статті, йде правозастосовна практика. Проте один з Науково-практичних коментарів до Кримінального процесуального кодексу України пропонує розуміти цей припис закону по-іншому: «Вживаючи словосполучення «чи більше», законодавець мав на увазі, що попередньо в одному провадженні можуть бути допитані дві, три і більше осіб. А після цього одночасний допит дозволяється проводити лише між двома особами. Таке розуміння норми, що міститься у ч. 9, впливає із того, що визначення підстави до проведення одночасного допиту (потреба з'ясуванні причин розбіжностей у їхніх показаннях) законодавець говорить про двох осіб, яким слідчим, прокурором ставиться запитання про те, чи знають вони «одна одну», котрі можуть ставити «одна одній» запитання» [1, с. 446–447]. Отже таким чином невдала побудова статті КПК призводить до відсутності єдності у розумінні сутності та процедури проведення такого різновиду допи-

ту, що міститься у ч. 9 ст. 224 КПК, який традиційно іменується правозастосовниками «очна ставка».

Метою одночасного допиту двох чи більшої кількості раніше допитуваних осіб закон називає з'ясування *причин розбіжностей* у їхніх показаннях. Але уявляється не тільки ці причини повинні бути підставою для проведення «очної ставки», а й перевірка правдивості одержаних раніше показань, з'ясування питання про те, хто саме дає правдиві показання та якщо можливо усунення цих розбіжностей.

Застосування статей 234–236 КПК, що регламентують порядок проведення обшуку, також породжує у слідчих та прокурорів низку запитань, пов'язаних із правильним розумінням смислу зазначених статей. Зокрема, правозастосовники звертають увагу на те, що поза межами нормативного врегулювання, залишається можливість проведення обшуку у приміщеннях, що належать підприємствам та установам державної форми власності, адже слідчий за погодженням з прокурором звертається до слідчого судді за дозволом на проведення обшуку у *житлі чи іншому володінні особи* (ст. 233 КПК). Такий підхід знаходить свою підтримку й серед вчених. Наприклад Л. М. Лобойко зазначає, що законодавець встановив судовий контроль за проведенням обшуку лише у житлі чи іншому володінні особи. У приміщеннях, що належать до державної форми власності, пошук необхідних предметів, документів тощо може відбуватися шляхом проведення в них огляду або тимчасового доступу. Проникнення державних службовців (слідчих, прокурорів) на державні підприємства, установи, організації не потребує судового контролю [2, с. 219].

Але все ж хочеться відмітити, що законодавець, на нашу думку, у ст. 223 КПК надає доволі широке визначення понять «житло чи інше володіння особи», що слід визнати правильним, оскільки завданнями кримінально-

го провадження є перш за все охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження. При проникненні до житла чи іншого володіння на підставі ухвали слідчого судді для проведення слідчих дій визначальним є те, що ці об'єкти знаходяться у *володінні особи* (фізичної чи юридичної).

Відомо, що термін «володіння» в юридичній літературі вживається в двох значеннях: 1) володіння як самостійний правовий інститут; 2) володіння як одне з правомочності права власності. Ці два значення не слід плутати. Уявляється, що з метою захисту прав та законних інтересів осіб у кримінальному провадженні при тлумаченні ч. 2 ст. 233 КПК під володінням слід розуміти фактичне володіння річчю (майном). Тобто не слід ототожнювати володіння із власністю. Такий широкий підхід до розуміння понять «житло», віднесення до «іншого володіння» офісних та службових приміщень, приміщень господарського, виробничого та іншого призначення незалежно від форм власності відповідає й прецедентній практиці Європейського суду з прав людини.

Уявляється, що використання у тексті КПК понять «житло» та «інше володіння» в єдиному словосполученні, коли мова йде про отримання ухвали слідчого судді на проникнення до них, вже вирішило проблему, яка існувала до прийняття нового КПК та не повинно призводити до складностей у їх тлумаченням та наступному застосуванні.

Крім того, якщо виходити із логіки, що судовому захисту за КПК піддається тільки житло чи інше володіння особи, а у приміщеннях, що належать до державної форми власності, пошук необхідних предметів, документів тощо може відбуватися шляхом проведення в них огляду, то можна зазначити, що обшук та огляд є різними за своєю суттю слідчими діями, що відрізняються перш за все інтенсивністю примусових дій під час їх проведення.

Нажаль в новому КПК не залишилося правила про те, що перед початком обшуку слідчий зобов'язаний запропонувати особі добровільно видати розшукувані об'єкти. Це правило набуває важливого значення зараз, оскільки відповідно до КПК речі, документи або особи, яких планується відшукати, повинні бути зазначені у клопотанні слідчого та ухвалі слідчого судді (п. 7 ч. 2 ст. 234, п. 6 ч. 1 ст. 235 КПК). Проте, уявляється, що попри відсутність такого положення у КПК, зазначене правило можна використовувати на практиці, як одну із складових криміналістичної тактики проведення обшуку.

Правозастосовники також задають питання про правильне тлумачення ч. 1 ст. 234 КПК, а саме положень, що торкаються мети обшуку. Зокрема метою обшуку серед інших є встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб. Причому слідчі та прокурори найчастіше тлумачать це положення буквально, що на наш погляд, є невірним. Під розшукуваними особами в сенсі розглядуваної статті слід розуміти не лише підозрюваних щодо яких оголошено розшук в порядку ст. 281 КПК, а й особи, які зникли при будь-яких обставинах та розшукуються органами охорони правопорядку.

Обсяг статті не дозволяє приділити увагу всім без виключення проблемам, які вже накопичилися за час застосування КПК та обумовлюються нагальними потребами правозастосовної практики. Свого вирішення ще очікують спірні положення, що містяться у нормах, що входять до глави 20 КПК. Сподіваємось, що спільними зусиллями науковців та практичних працівників норми КПК будуть вдосконалюватися та забезпечать належне законодавче підґрунтя здійснення кримінального процесуального доказування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Науково-практичний коментар до Кримінального процесуального кодексу України від 13 квітня 2012 року / За ред. О. А. Банчука, Р.О. Куйбіди, М.І. Хавронюка. – Х.: Фактор, 2013. – 1072 с.
2. Лобойко Л. М. Кримінальний процес: підручник / Л. М. Лобойко. – К.: Істина, 2014. – 432 с.

Kaplina O. The problems of regulatory control of the investigator (seach) action.

The paper conducted a systematic analysis of the rules governing procedural order investigative (seach) action. The scientific-practical advice on legal application of the provisions governing the procedural order investigative (seach) actions that cause issues in the practitioners. The author states that the term «possession» in the legal literature used in two ways: 1) the possession of an independent legal institution; 2) tenure as one of the powers of ownership. It seems that the use of the text of the Criminal Procedure Code of Ukraine concepts of «home» and «other property» in the same phrase when it comes to getting approval investigating judge to penetrate them, has solved the problem that existed before the adoption of the new Criminal Procedure Code and should not lead to difficulties in their interpretation and subsequent application. order to search among others is locating wanted persons. Moreover, investigators and prosecutors often interpreted this provision literally, that in my opinion, is incorrect. When the person sought in terms of examining the article should be understood not only suspects on wanted lists in which the order of art. 281 CPC, but also people who disappeared under any circumstances and wanted by law enforcement agencies.

Keywords: *investigative (seach) actions, criminal proceedings, pre-trial investigation; investigator; prosecutor.*

Стаття надійшла до редакції журналу 15.09.2014 р.